

DANKO OBLAK

TREĆA CRNOVRŠKA

(PRIČA O JEDNOJ ČETI S NAPOMENAMA O IZVIĐAČKOJ METODI RADA)

NEKOLIKO RIJEČI UVODA (KOJE NE MORATE PROČITATI)

Pišući retke za ovu knjižicu ušli smo u područje izviđačke djelatnosti, o kojem do sada nije bilo mnogo govora u našoj ionako oskudnoj literaturi. Metodika, metoda – same te riječi djeluju odbojno, zar ne, a razgovori i razmišljanja o njihovom značenju isuviše su rijetki u našem praktičnom radu u četi i odredu. Zaista, mi smo često vrlo čudnovati "praktičari" – radimo, a ne znamo baš točno kako, pa to ispada nekako ili nikako. Sličimo šoferu koji ne poznaje svoj automobil, tajna benzinskog motora nije mu baš dostupna, ali on ipak upravlja... Razumije se, posljedice se naziru. Nije uputno upravljati "otprilike", a vjerujemo, voditi grupu dječaka ili djevojčica onako "otprilike" također ne znači biti na jednom poslu ozbiljan i do kraja odgovoran. Izviđački vođe i starješine trebaju imati pred sobom, gotovo neprekidno, određenu istinu. Bez izviđačke metode rada smisao djetetovog boravka u vodu i četi osjetno oslabljuje, dobrim se dijelom i gubi.

Bez značajki i vješto primjenjivanog puta i načina rada organizacija se banalizira: sredstva (igre, uniforme, putni znaci, logorovanja i sl.) postaju cilj: igramo se da bismo se igrali, logorujemo, jer "izviđači logoruju". Takvo je tumačenje za dječaka – izviđača – sasvim dovoljno. Za vođu ne! Njime se samo potvrđuje da je izviđačka metoda izabrala uspješna sredstva za postizanje cilja, ali ne i to da nas je tim sredstvima već dovela do njega. **Mi u izviđačkoj organizaciji ne palimo vatre, ne podižemo šatore, ne signaliziramo; mi u njoj odgajamo djecu.** To je osnovno. U tom odgojnom radu služimo se paljenjem vatre, šatorima, signalnim zastavicama.

Dijete ne zna i ne treba znati da su sve ove lijepe i privlačne stvari samo naša sredstva, vođa međutim, mora biti toga svijestan – inače nije izviđački vođa, već samo izviđač koji se igra vođe. Spomenuli smo šofera. On vozi automobil. Ali, je li njemu cilj – vožnja? Ne, voženje mu je samo sredstvo da dođe do nekog svog cilja. Naravno, on treba znati voziti, dobro je da u toj vožnji i uživa, ali to nije dovoljno – on mora znati zašto vozi, kamo vozi, kuda se kreće i što prevozi.

Izviđačkom vođi nije cilj tek voditi četvu, nego voditi je određenim putem i određenim načinom. Izviđački vođa treba biti vješt signalist, tragač, majstor u loženju vatre i sl., dobro je da bude u tome oduševljen i da uživa dok signalizira, traga i slaže vatricu, ali on povrhu toga mora dobro znati da nije njegov zadatak osposobljavati signaliste, tragače i ložače. Uostalom, on zna

da to nije njegov zadatak – nesreća je samo u tome što on uvijek baš ne zna što je njegov zadatak. Na taj način on je tek igrač na čelu grupe igrača. A vođa treba biti nešto više – odgajatelj.

Zadatak je naše organizacije njegovanje kod svojih mladih članova lijepih i korisnih osobina: prijateljstvo, osjećaj odgovornosti i dužnosti, snalažljivost, spretnost, hrabrost, samostalnost, točnost, urednost, pravednost, smisao za zajednički rad, patriotizam. Naša organizacija to u dobroj mjeri i čini – pitanje je samo, da li to čini dovoljno znalački pa, prema tome, i dovoljno efikasno?

Ne gubimo li i suviše vremena na "rješavanju problema i problemčića", u ispravljanju grijeha i propusta, umjesto da sve snage bacimo na primarnost našega posla, da se zamislimo nad načinom koji je potreban da se propusti i slabosti odstrane? Ne sličimo li onda na čovjeka koji ulijeva vodu u posudu s prošupljenim dnom pa se preteže radeći, a uspjeh mu je slabašan?

Voditi djecu nije lako; to se mora znati. Moramo znati i što hoćemo i kako ćemo to postići; konačno – a to je više stvar starješina – i zašto to hoćemo. U ovoj nas knjižici u prvom redu zanima taj "kako", put i način, planski postupak za postignuće cilja – to jest metoda. Na stranicama koje su pred nama mi zapravo govorimo o dvjema stvarima:

1. kako voditi četvu,
2. što je to – VČ?

Govoreći o jednom mi objašnjavamo drugo. Zato je knjižica o metodici izviđačkog rada u prvom redu potrebna vođama i starješinama četa. Uostalom, gledana praktičkim okom, ova knjižica odgovara na više pitanja od izvanredne važnosti za rad čete – pitanje raspodjele rada i zadataka četnog rukovodstva:

– što treba raditi vodnik, koji je njegov djelokrug posla u četi, kako vodnik treba raditi, što ne smije prepuštati ni stihiji ni članovima svoga voda (a ni vođ čete, ni starješini, odnosno što mu oni ne smiju oduzimati, jer su njihovi zadaci drugi) – to je pitanje broj jedan.

– što treba raditi VČ, koji je njegov djelokrug posla, koja je metoda njegovog djelovanja – što mora uzeti u svoje ruke, a što opet mora prepustiti vodnicima i članovima uprave čete (imajući u vidu da je njegov zadatak da to oni urade) – to je pitanje broj dva.

– isto tako, što treba raditi starješina čete, koji je njegov djelokrug posla, kakav je njegov način rada – što mora imati u svojim rukama, a što ne smije uzeti u svoje ruke – to je pitanje broj tri.

- odnos vodnika prema vođi i obratno, vođe prema starješini i obratno, odnos svih njih prema izviđačima i izviđača prema njima, zatim njihov odnos prema javnosti i roditeljima izviđača – to je pitanje broj četiri.

Sušтина izviđačke metode je tzv. vodni sistem. Vodnim sistemom se naša organizacija razlikuje od mnogih bliskih i sličnih organizacija; raditi tim sistemom znači raditi sadržajno izviđački. Zapustiti vodni sistem znači napustiti izviđačku metodu i pretvarati našu organizaciju u nešto što ona nije. Pri pisanju ove knjižice autor se služio svojim vlastitim iskustvima, iskustvima nekih zagrebačkih četa, kao i idejama iz Reynoldsovih članaka o vodnom sistemu*, koji su, u stvari, i sugerirali izlaganje metode u obliku priče o nastanku i životu jedne izviđačke čete iz mjesta Crni Vrh.

PRIČA O "TREĆOJ CRNOVRŠKOJ"

...govori o tome što je zapravo VČ i što je vodni sistem, što je osnovno pitanje izviđačke metode rada i odgoja.

Malo ljudi razumije izviđačku organizaciju. Nažalost, i ljudi u organizaciji, vrlo često, ne shvaćaju što je to izviđačko u toj izviđačkoj organizaciji. Kamping? Izleti? Vojinizacija? Disciplina? Praktični radovi?

Malo ih sasvim jasno, sviješću i srcem, zna da je pitanje odgoja ono pitanje br. 1., a sve ostalo da su sredstva. Odgoj osobe u zajednici i za zajednicu. Razvijanje samopouzdanja i samodiscipline, odgovornosti pojedinca pred skupom drugova, pretvaranje ja u mi, a da pritom "ja" ne izgubi kvalitete individualnosti, ne izblijeđi u masi; da ne zavlada parola "pojedinač nije ništa, zajednica je sve" naprosto zato, jer zajednica bez pojedinaca ne bi mogla biti zajednica. Ma kako zajednica, društvo, određuje svijest pojedinaca, toliko i pojedinci grade svijest i "duh" zajednice. Oni su nerazdvojni.

Vodni sistem i nije ništa drugo no želja da pojedinac nikad ne bude "usamljeni vuk", da nikad ne bude usamljen – jer živjeti u masi, a ne u maloj zajednici, može u izvjesnom smislu značiti usamljenost: vrednote pojedinca, njegovi sitni doprinosi, njegovo izgaranje za zajednicu utapa se u mnoštvu, koje o svakom pojedincu praktički ne može voditi dnevnu brigu. U masi se ističe nekoliko subjekata, ostalo su bezimena "objekti" na koje možemo djelovati samo sistemom masovnog rada, a ne s pažnjom na njihovu individualnost – a mi želimo odgajati zdrave individuumne sa zdravim odnosom prema zajednici. Individualni rad u zajednici djece... Dakle, priča...

*) E.E. Reynolds: "Working the Patrol System"

I. ISPRAVNI POČETAK

Zamislimo jednu četu – na pr. 3. četu iz Crnoga Vrha – i njena iskustva od osnivanja pa do logorovanja i proširenja u veliku iiskusnu četu. Naravno, svaki se detalj ne može odnositi na svaku četu, ali ono bitno ipak je zajedničko – metoda rada vođe čete u primjenjivanju vodnog sistema. Ratko Ivanović je omladinac, skoro će imati 19 godina. On u Crnom Vrhu, mjestu s 20.000 stanovnika, želi osnovati izviđačku četu.

Što Ratko radi u Crnom Vrhu, čime se bavi, to u ovom trenutku nije važno. On, svakako, ima izviđačka znanja, nekad je bio vodnik. Uostalom, taj naš Ratko može biti i stariji, recimo 25-30 godina, i javlja se u ulozi našeg suvremenog starješine čete... Svejedno, osoba nije važna, neka Ratko bude budući VČ. Za sada, on je sâm. On ne preuzima četu. On je osniva sasvim ispočetka – s dječacima, koji još uopće nisu izviđači. Vjerojatno se savjetovao prije početka rada s načelni kom odreda ili sa starješinom. To je njegova stvar. Važno je da je odlučio okupiti oko sebe 8 dječaka, "zagrijati" ih i početi. Našao ih je posvuda – na ulici, pred školom, u susjedstvu... Svako me je rekao da se radi o važnoj stvari i neka dođu na sastanak.

Skupili su se jednog proljetnog poslijepodneva iza neke šupe. Njih 8 i on deveti. Bio je to prvi sastanak čete, koja će se kasnije prozvati "Trećom crnovrškom". Odmah na početku sastanka Ratko osjeti da je program koji je on brižljivo razradio za taj sastanak sasvim pogrešan. Namjeravao je, prvo, govoriti o izviđačima i njihovoj organizaciji, o povjesti i značaju. Zatim bi uslijedila igra, pa 1-2 čvora za Prvu zvijezdu, pa opet igra, priča o logorovanju, pozdrav zastavi... Međutim, samo se posljednja točka programa ostvarila, jer Ratko je, kao vođa s nervom za izviđački rad, osjetio da tako ne bi valjalo. Zašto? Zato, jer on je dječake prvo upoznao:

Milan Dakić 11 1/2 god. Otac – šofer.

Paško Nikolić, 12 god. Otac – trgovački pomoćnik.

Srđan Bogner, 11 god. (čini se da baš nije punih 11!) – Otac – milicioner. Majka službenica.

Bojan Mlinac, 12 1/2 god. Otac – stolar.

Zlatko Nojman, 13 god. Otac – liječnik.

Ivica Pašalić, 12 god. Otac – povrtljar (majka isto).

Mladen Sušić, 11 god. Otac – bankovnik činovnik. Majka službenica na pošti.

Vilko Strika, 11 1/2 god. Otac – invalid, penzioner. Majka – krojačica.

Milan i Bojan bili su prijatelji, također Paško i Zlatko. Ivica i Srđan bili su ostalima nepoznati, pogotovo Mladen i Vilko, koji su se međusobno tek malo poznavali, nedavno su se doselili u Crni

Vrh. Ratko Ivanović je odjednom shvatio *što* je *krivo* u njegovom programu sastanka. Naime, ova *osmorica* još nisu bili *družina*, koja ima za sebe doživljaje, "djela", oni još nisu "prirodna dječja grupa", nego tek slučajna grupa, koju je ON skupio. Oni se tek trebaju upoznati, i on mora upoznati njih, a to se najbolje postiže praksom. Ne treba, dakle, "održati" sastanak, nego nešto zajednički *napraviti*.

Ratko, stoga, predloži da naprave lomaču i spale smeće i suvišno granje što leži po dvorištu iza šupe. Efekt je bio magičan! Grupa je oživjela. Svi *oni* imali su sad nešto *zajedničko* – zadatak jednostavan i privlačan: vatra! Brzo su skinuli kapute i stali skupljati granje i otpatke koji su narasli u veliku hrpu. A tko će potpaliti vatru? Ratko im je isprva namjeravao pokazati kako se to radi. Ali bio je ipak dovoljno mudar, da pusti dječake da sami probaju. *promatrao* ih je, ne bi li opazio tko se među njima ističe kao "prirodni vođa".

Progurao se Zlatko Nojman (imao je čak u džepu tatin upaljač!), ali njegovo je zapovijedanje i isticanje urodilo s nešto dima, i ništa više. Tada svi počеше paliti šibice i podmetati papire i komade drva; u trenu se činilo da će vatra planuti, ali se uskoro sve žalosno utrnu. Na to reče Bojan Mlinar: "Nije dobro ovako, sve odjednom. Bolje da napravimo *malu* vatru, a onda navalimo granje na nju". Cijelo to vrijeme Bojan gotovo ni riječi nije rekao, i Ratko Ivanović se začudi vidjevši kako svi – osim Zlatka Nojmana – odmah prihvatiše njegov prijedlog.

Konačno je lomača gorjela. Dječaci su stajali oko nje; ona ih je povezala; vatra je bila *njihovo djelo*. Od slučajne grupe počela se stvarati "prirodna grupa", družina, malo već poznata, malo već "provjerena".

Trebalo je pregledati šupu. Ljestava nije bilo. Ratko nabaci 2-3 uputstva, a dječaci ih prihva-tiše kao jedan. Nakon pola sata prekrasnog tumaranja po zapuštenoj šupi vatra je dogorjela. "Sad ćemo odati počast zastavi", rekao je Ratko, "a onda razlaz. Sastanak slijedeće sedmice u isto vrijeme i na istome mjestu".

Na vrhuncu raspoloženosti, dječaci su bili iznenađeni naglim prekidom. Frapirala ih je lijepa trobojka, koju je Ratko pričvrstio na već pripremljenu motku. Savijanje zastave popratila je ova družba neprestanim stavom "mirno".

"Namjeravam osnovati izviđačku čet", rekao je na kraju Ratko. "Pripreme ću vršiti tu-i-tu, u svom stanu svakog predvečerja. Tko je raspoložen i nema drugog posla, neka malo svrati k meni da mi pomogne." Te večeri Ratko je imao o čemu razmišljati! Stvarnost se itekako razlikovala od njegovih maštanja. Jedno mu je bilo jasno: ova tek skalupljena družina još ne može biti izviđački vod. Prema tome, ne treba je zasad nazivati vodom. Pravi vod nastat će tek posredstvom aktivnosti i izviđačkog duha. On, dakle, kao budući VČ još nema ni vod. Prvo treba postati vodnik! Tek iz čvrstog voda izrast će četa. "Ja sam vodnik voda, nekakvog voda..." govorio je sam

sebi. "Kakvog – to ćemo tek vidjeti. Ime – neka odrede sami dječaci, kad budemo imali pravi sastanak s "dogovorom"..."

Tako je Ratko započeo radom koji će ga pratiti pune četiri godine – pravio je bilješke o planovima sastanaka. Zamišljao je nastajanje voda, razvoj svakog člana, sastanke, od kojih *svaki* mora dječacima nešto *dati*.

Sljedeća sedmica bila je prožeta radom. Ratko je posjetio *roditelje* svih dječaka i razgovarao s njima, predstavio im se, upoznao ih. Sad mu je svaki od dječaka bio jasnije osvjetljen. Prve večeri pojavio se kod njega samo Ivica Pašalić, ali do sljedećeg sastanka svi su se obredali – osim Zlatka Nojmana – i on im je pričao o planovima voda. Sastanak se odvijao prema predviđenom planu; to se moglo ostvariti, jer su se dječaci već međusobno bolje poznavali. Oformivši se kao vod, oni su za vrijeme točke "dogovor" izabrali ime vodu – "Plamen". Slijedili su sastanci prepuni igara, čvorova, putnih znakova, razapinjanja šatora i mahanja signalnim zastavicama. Veliku pažnju posvetio je tumačenju zakona i razgovoru o njima. Bližio se trenutak velike smotre odreda, kad će njegovi izviđači polagati zavjet. Nekoliko je puta provjeravao, da li je svima jasan tekst zavjeta i zakona.

Prilikom proljetne smotre Ratko je s vodom "Plamen" organizirao malo logorovanje preko nedjelje. Već su neki dječaci imali uniforme, a šatore su uzajmili od odreda. Zaista, bio je to veliki dan, a mali logor bio je prvo poglavlje u budućoj slavnoj povjesti "treće crnovrške čete".

Uvečer, na logorskoj vatri, Ratko je dječacima dao do znanja da je izabrao dvojicu za vodnike. Bili su to Bojan Mlinac i Paško Nikolić. Zapazio je da je Zlatko Nojman malo natmuren, žalostan, ali kad je došao red na vodnike da izaberu svoje pomoćnike, Paško je izabrao Zlatka, a Bojan Ivicu Pašalića. Ratko je slijedećih dana imao duge razgovore s vodnicima. Pokazao im je svoje bilješke o aktivnosti i radu svakog pojedinca (ali ne svoje osobne, intimne zabilješke). Zatim je svakom vodu poklonio patrolnu knjigu i mali notes. Pozvao je nove vodnike da svakoga ponedjeljka uvečer dođu na dogovor u odredski stan. Bio je to začetak rada uprave čete. Razgovori su se vodili o programima sastanaka i o pojedinim članovima – kakvi su, kako se odnose prema zadacima, kako napreduju ili zaostaju.

Razmjena iskustava između Paška i Bojana pokazala se veoma korisnom. Ratko je nastojao da oni sami dođu do potrebnih zaključaka. Umiješao se samo kad bi osjetio da je to neophodno. Nije mu bio cilj da *on* povede dobru četvu, nego da nastane dobra četa pomoću *vlastitih* SNAGA, a samo pod njegovim budnim okom i pripomoći u napomenama. Htio je "motor" što prije osposobiti za samostalnu vožnju, kad ulogu igra samo njegov pokret ili gesta, a ne da on bude pokretačka snaga. Upozorio je nove vodnike da će oni kasnije, kad dobro upoznaju izviđaštvo, sastanke uprave čete voditi sami, bez njega. Jer, ti sastanci imaju svrhu izmjene iskustava i međusobno pomaganje vodnika i on nije na sastancima uvijek potreban. To, naravno, ne znači da se Ratko htio osloboditi odgovornosti i prepustiti mlađima brigu oko vođenja čete. To nikako!

On je odlučio stalno prisustvovati sastancima na kojima se bude učvršćivao i proširivalo znanje vodnika. Znao je da je mladim vodnicima itekako potrebno još mnogo toga naučiti, čuti nove stvari i napomene na svoj rad s vodovima. Sve to oni međusobno, sami, ne bi mogli postići, već im je potrebna njegova pomoć. Ali tzv. redovni rad, obični, svakodnevni, u kojem oni već imaju iskustva i znanja, može se i dobro je da se katkad odvija bez njega. To podiže kod vodnika osjećaj odgovornosti za cijelu zajednicu (četu), a ne samo za njihovu malu zajednicu (vod). To pojačava šire gledanje svakog vodnika – da nije važan samo njegov vod, već rad svih vodova, jer bez cjelokupnog rada svih vodova četa ne može biti dobra – a on želi sa svojim vodom biti u dobroj četi. To rađa, konačno, samostalnost u radu, oslobađa vodnike osjećaja potpune i svakodnevne zavisnosti od VČ-a. Na primjer, ako VČ slučajno ne može doći na sjednicu uprave čete, smije li to značiti da se sjednica neće održati? Ukratko, Ratko je u radu sa četnim rukovodstvom vidio dva momenta:

1. Sjednica uprave čete, s dnevnim redom o redovnom radu (sastanci, izvještaji, članarina, dogovor za manji izlet voda ili čete, uređenje četnog stana, sastavljanje novih programa i sl.) – na takvim sjednicama VČ ne mora obavezno prisustvovati

2. Sastanci s vodnicima, gdje se razgovara o novom, prorađuju nove stvari iz zvijezda i vještarsva, razgovora o novim momentima iz metoda rada i vodnog sistema – na takvim sastancima VČ mora obavezno prisustvovati, jer se bez njega, koji zna mnogo više od svojih vodnika, takav sastanak i ne bi mogao održati.

Tek na krasnom ljetnom logorovanju Ratko je objavio zamisao da svaki član voda treba imati odgovarajuću, stalnu dužnost u vodu, koja određuje njegovu aktivnost, brigu i odnos prema zajednici. Sjetio se kako je to nekad, dok je on bio izviđač, u njegovu vodu bilo napravljeno pogrešno: formalno su na prvom sastanku raspoređene dužnosti, a nije se vodilo računa kakva dužnost kome odgovara, ni kako tko tu dužnost kasnije vrši. Na taj se način došlo do suprotnog rezultata – umjesto da zadatak stvori osjećaj odgovornosti, on je razvio shvaćanje, da se prema zadatku ne mora odnositi odgovorno. Bilo je to tako i zato, jer su zadaci bili uopćeni, nejasni, pa su izgledali teški – ekonom, npr., nije točno znao što mu je posao.

Sada je Ratko dužnosti dao u pojednostavljenom obliku: čuvanje vodnog šatora, ubiranje članarine, vođenje vodnog ljetopisa (dnevnika), vođenje vodne knjige, sakupljanje tekstova za pjesme, čišćenje vodnog kutića i sl. Zadaci nisu bili teški. *Mala i jednostavna* dužnost, ali briga vodnika i VČ-a da se ona vrši *s najvećom pažnjom i odgovornošću*, kao da je riječ o ne znam kako velikim zadacima. Jer, nije bitno baš ono što se radi, već kako se odnosi prema radu – to je taj odgojni moment koji kod izviđača treba razvijati: udio u radu zajednice (voda) i odgovornost prema tom radu. Osjećaj odgovornosti ne može se, međutim, razviti, ako vodnik i VČ ne polažu stalnu pažnju na te "male" stvari, ako "kroz njih" ne promatraju izviđača u razvoju.

Za svo to vrijeme "ustoličeni" vodnici – Paško i Bojan i njihovi pomoćnici Ivica i Zlatko – nisu još vodili vodove. Dva mjeseca trajali su razgovori Ratka s njima: vodnici su se tek pripremali uzeti vod "u svoje ruke". Sada, na logoru Bojan je postao vodnik "Plamena", a Paško vodnik "Kaktusa", Milan Dakić i Sršan Bogner ostali su u "Plamenu", a Mladen Sušić i Vilko Strika postali su "Kaktusi". Iz jednog voda nastala su dva, nastala je četa. "Sad je vaš zadatak", rekao je Ratko, "popuniti svoje vodove. Ako svaki od vas dovede po jednog novog, zadatak je izvršen."

Nakon povratka s logorovanja Ratko je imao dug razgovor s načelnikom odreda i starješinom. Starješina je obećao razgovarati s jednim mladim nastavnikom, koji bi mogao postati starješina 3. čete i pomoći izviđačima da se "probiju" u školi. Taj mladi nastavnik je aktivan u "Našoj djeci" i njegova će pomoć biti dragocjena. Samo, on još malo zna o specifičnostima izviđačkog rada; stoga će starješina odreda njemu obratiti pažnju na te stvari u četiri oka. Kasnije se mogu naći zajedno.

Čitav razvojni put 3. čete zanimao je načelnika odreda. "Odlično", rekao je Ratku, "uočio si probleme i sad već imaš iskustva. Ne očekuj prebrzo lijepe rezultate! Zadrži taj vodni sistem da ti bude vodič i u radu čete. Javit će ti se dvije opasnosti: prva, učinit će ti se, da je sve lako i jednostavno. Ali nije! Vodni sistem iziskuje brižnost i strpljivost i on je znatno teži od rada s masom djece, kad im držiš predavanja. Morat ćeš promatrati rad vodnika i, naravno, ukazivati im kako to rade. Upamti, oni su zapravo djeca, a djeca na rukovodećem položaju mogu postati tirani i iznevjeriti pedagoška načela vodnog sistema. Osim toga, od njih ne smiješ očekivati da znaju mnogo o odgajanju svojih izviđača."

"Druga opasnost može se javiti u tome, da preveliku pažnju obratiš vodnicima. Cilj je vodnog sistema, da se vodi računa o razvijanju osjećaja odgovornosti kod svakog izviđača. Razumije se, svi oni nisu sposobni postati vodnici. Neki će biti dobri pomoćnici, ali većina će se iživljavati u izviđačkoj organizaciji na malim osobnim zadacima i u općim akcijama voda i čete. Zadovoljavat će se u jednostavnim "sitnicama" – ali samo u slučaju, ako vide, da se na sitnice polaže važnost i, prema tome, ako osjete da je taj *rad* važan za zajednicu, da zajednica bez toga "ne može". Odgovornost ne smije biti samo stvar ljudi na rukovodećim mjestima. Mi želimo da svaki od ovih mališana razumije da on ima osobne odgovornosti u uspjehu i napredovanju voda – a to je shvaćanje koje mora imati svaki građanin prema društvenoj zajednici. Ti, Ratko, vjerojatno opažaš da se u "Plamenu" javio dobar vodni duh?"

"Da", reče Ratko, "i šteta što se vod morao podijeliti."

"Tu se ne može pomoći. Ustvari, to ima i svoje prednosti. Riskantno je ostaviti jedan vod da se suviše zatvori u sebe. Od takvih "sjajnih" i "uzornih" vodova izviđačka organizacija obično nema mnogo. Dječaci su uvjereni u svoju vrijednost, zaljubljeni su u svoj vod i izvan njega ne vide cjelinu. Vodnik mora biti "vjeran" na dvije strane – kao i svaki izviđač – prvo, prema vlastitom

vodu i, drugo, prema četi, i samo je za dobro čete kao cjeline da iz nekog voda "izvuče" novog vodnika. To je sastavni dio života jedne izviđačke čete".

"Istina je", složi se Ratko, "ali ipak mi je žao što više neću biti vodnik "Plamena"."

"Bit ćeš vodnik svojim mladim vodnicima, a to je velika stvar!" – nasmije se načelnik odreda.

II. NASTAJE ČETA

Sada, kada su oformljena dva voda, javila se mogućnost novog oblika ispoljavanja vodnog sistema. U igrama, vježbama i redovnom radu vodovi su se natjecali. "Plamenovi" su bili majstori u vezanju čvorova I. zvijezde, a "Kaktusi" su jednu jedinu pjesmu znali otpjevati na 3 načina. Sastanci 3. čete bili su veseli i uzbudljivi. Ratko je razmišljao o novim problemima:

1. Kako da novajlije na najpogodniji način savladaju materijal Prve zvijezde?

2. Kako da izviđači Prve zvijezde (među kojima su još uvijek i vodnici) priđu savladavanju Druge zvijezde?

Za sve to vrijeme on je mislio na rad s vodnicima, ali je isto tako pratio razvitak svakog izviđača u četi i vodio računa o potrebama svakog pojedinca. Osjećao se kao žongler koji mora istodobno paziti na desetak lopti. Srećom, iz odreda dodjeljen mu je pomoćnik vođe, ali to nije značilo tko zna kakvu pomoć, jer je i njega tek morao pripremati i vježbati za rad. Ukratko, još je sve "ležalo" na njemu – PVC je neiskusna, a starješina, pun dobre volje, još je bio daleko od toga da shvati izviđački duh u radu čete.

Prvi se problem svodio na slijedeće: vodnik je odgovoran za obrađivanje Prve zvijezde s izviđačima – osim zakona i zavjeta, koji su briga vođe čete. To međutim ne znači, da vodnik zato što je odgovoran mora vršiti sav rad oko obuke Prve zvijezde. Naprotiv, tu su pomoćnici vodnika i stariji izviđači, koji mogu preuzeti dio posla. Na primjer, čvorovi u svim vidovima – od "tumačenja" pa do organiziranja igara i takmičenja, pravljenja "tablica čvorova" itd., bili su u "domenu" pomoćnika vodnika. Pjevanje je preuzeo jedan od starijih izviđača (u "Plamenu", dok je to isto u "Kaktusu" imao sam vodnik) i sl. Dok je Ratko nad tim vodio stalnu kontrolu, drugi je problem bio isključivo njegov posao. Bilo je to prorađivanje Druge zvijezde s vodnicima. Ratko je pazio da pri tome upotrebljava upravo onakve metode, kakve je htio da vodnici primjenjuju u radu s izviđačima. On nije s njima "prelazio materijal" na teoretskoj osnovi, nego upravo onako, kako to s izviđačima treba raditi.

Druga zvijezda bila je čitav niz mjeseci stalna točka br. 2 programa sjednica uprave čete u ponedjeljak. Toliko o "stručnom" izviđačkom radu. Ali bilo je tu još mnogo stvari, kojima se on morao baviti. Na primjer, urednost i točnost. Ratko je odlučio da svi pripadnici treće crnovrške moraju biti nosioci ovih vrlina. Čim je četa bila osnovana, on je o tome opširno raspravio s Bojanom i Paškom. Smotra je postala obavezni dio otvaranja četnog sastanka, Paško i Bojan su znali da VČ očekuje da njihovi vodovi budu ispravno uniformirani, točni i uredni. Njih dvojica su razradili bodovanje za međuvodno takmičenje u tom pogledu. Ratko im je objasnio da oni moraju svojim dječacima dati do znanja, kako je svaki od njih odgovoran za izgled i uspjeh voda.

Takmičenje je vrlo brzo obuzelo sve izviđače. Zakasniti ili biti neuredan spojilo se u psihi izviđača s pojmom pravljenja štete i sramote vodu. Osim toga, svaki je dječak osjetio, kako je *on* važan, jer *njegova* urednost i točnost donose vodu bodove. Urednost i točnost počeli su imati svoju *vrijednost*, koja je postepeno, nakon niza mjeseci pažljive kontrole i stalnog ponavljanja, prelazila u *naviku* i postajala *vrlina*.

U vodovima se uobičajilo, da jedna točka programa sastanka nosi naziv "vodni kutić". 10-15 minuta bilo je posvećeno uređivanju vodnih kutića. Ratko je međutim opazio, da su kutići uglavnom dobri i da se određeno vrijeme na sastancima slabo iskorišćuje. Dvojica-trojica bi nešto radila, dok bi se ostali dosađivali. To je u svijest izviđača uvlačilo uvjerenje, da na izviđačkim sastancima može biti nečeg dosadnog i nepotrebnog, da ima gubljenja vremena. Tome je Ratko pridao važnost i raspravljao o momentu "dosadnog" s načelnikom odreda. "Vidiš", rekao mu je načelnik, "dobra se stvar može izroditi. Postala je loša. Treba je ukinuti."

Na neko vrijeme ukinuto je takmičenje u uređivanju vodnih kutića, i zanimljivo, oni nisu postali zapušteni. Vrijeme od 10-15 minuta u "Plamenu" su iskoristili za proučavanje automotora, a u "Kaktusu" za pravljenje radio-detektora. To je značilo osvježenje i novost u radu vodova. Nakon dva mjeseca Ratko je najavio generalno preuređenje četnog stana; tada su "kutići" opet postali aktualni i za neko vrijeme obuzeli izviđače. Zatim, bilo je tu pitanje uprave čete.

Doduše, Ratko je s Bojanom i Paškom i dosad imao razgovore o radu vodova, ali nije htio dječake zamarati ostalim problemima oko vođenja čete. Mislio je: "U početku neka se priviknu na vođenje vodova. Problemi čete neka budu samo moji. "Ali sad su oba vodnika toliko napredovala i bila sigurna u radu, da se moglo poći korak dalje. Cilj je bio da se normalne sjednice uprave čete mogu odvijati i bez prisustva VČ-a. To je Bojana i Paška u početku zbunilo. No kad je četa ubrzo – nakon godinu dana – narasla na 4 patrole, Ratkova se namjera i obistinila. Na primjer, svaki je vodnik dao izvještaj – prvo, što se radilo na posljednjem vodnom sastanku i, drugo, o napredovanju ili zaostajanju pojedinih izviđača. Nakon ovog uslijedio je razgovor o problemima vodova i davane su sugestije, kako da se napravi program za sljedeći četni sastanak.

Četni sastanak, do kojega ima, npr., još 15 dana, imat će u programu takmičenje u pjevanju, a to je slaba strana novog voda "Galeb". Dva vodna sastanka, koliko ima do četnog, prisilit će "Galebove" na vježbanje pjevanja, pa tako četni sastanak ima "funkciju injekcije".

Vod "Kaktus" ima neprilike s ekonomom, koji ne vodi brigu oko čišćenja alata nakon vodnog izgleda. VČ će za četni sastanak prikazati uzorno sređen alat "Plamena" i održati malo predavanja o tome. Vodnik "Kaktusa" je vjerovao da će to djelovati na njegovog ekonomu, iako o njemu VČ neće reći ni riječi.

Do četnog sastanka to je bila tajna, koju ni jedan vodnik nije odao svojim dječacima. A ekonom "Kaktusa" našao se ipak posredno postiđen i alat je – tko zna kako – nekoliko dana kasnije "sinuo". Na taj su način vodnici ne samo vidjeli u četnom sastanku pomoć, nego su se učili pravljenju programa četnog sastanka, privikavali se upravljanju četom.

Programi četnih sastanaka bili su odsad isključivo posao vodnika, ali je Ratko ipak imao za četni sastanak pripremljeno neko iznenađenje – novu igru ili što drugo, što je oveselilo i iznenadilo i same vodnike. I oni su djeca, i oni su željni zabave i iznenađenja, a sve prepustiti njima nije potrebno ni dobro. Ratko je sa zadovoljstvom, koje ga je ispunjalo ponosom, promatrao kako djeluje vodni sistem. Uvidio je, da nije nimalo lako "baratati" odgovornošću vodnika. Puno puta bilo bi jednostavnije nešto uraditi sâm. Ali to ne bi imalo nikakvog smisla. Nije vodni sistem u četi *zbog njega*, nego *radi njih*. Preuzeti njihov posao bilo bi isto tako besmisleno kao da djetetu uzmete žlicu iz ruke i sami pojedete njegov obrok – kojim se muči. Nije stvar u tome da se hrana pojede, utroši, već da je *ono*, dijete, pojede. Isto je u radu čete. Nije bitno da se nešto uradi, već da to *oni* urade, bitno je *radiiti* i izgrađivati se putem rada.

"Glupo čini roditelj koji izrađuje sinu domaću zadaću", mislio je Ratko. "Ja ne želim sličiti na takvog roditelja." I uporno je navodio svoje izviđače na rad. U tom smislu vodio je sjednice uprave čete, u tom su smislu vodnici izrađivali programe svojih vodnih sastanaka. Naravno, nije uvijek sve išlo, kako se nadao, ali bio je dovoljno razuman da shvati, da uvijek sve ni ne može funkcionirati kako treba. Život nije idealizirani priručnik. Treba strpljenja. Treba u vodnicima gledati žive dječake, koji imaju i svoje "slabe dane", svoje probleme i teškoće. Konačno, oni su još djeca, treba im pružiti ruku i pomoći kad to ustreba. Na taj način, Ratko je došao do uvjerenja da njegovi vodnici mogu napraviti sve, samo ne uvijek jednako uspješno. Bio je sve pažljiviji u davanju zadataka. Promatrao je dječake i pazio da zadaci moraju biti *izvedivi*, da ne prelaze snagu i sposobnosti vodnika, koji bi se mogli razočarati i izgubiti povjerenje u sebe.

Nakon neuspjeha vodnika "Galeba", davao mu je uzastopce nekoliko sasvim laganih zadataka, dok se dječak nije "oporavio" od neuspjeha i došao do uvjerenja da on "ipak može". Razvitak vodnika promatrao je vrlo pažljivo. Onda je primijetio nezdrave klice kod Bojana i Paška.

Bojan je, na primjer, počeo pokazivati u vodu znakove komandantstva, a Paško je naprotiv, dopuštao da izviđači vode njega, umjesto on njih, postao je popustljiv prema željama i hirovima dječaka.

S Paškom je bilo lako – on se izmijenio nakon jednog razgovora. Bojanu je pomogao na drugi način. Uveo je neku vrstu "uprave voda" – zapravo, točki "razgovor" ili "dogovor" pridao je veće značenje. Pet do deset minuta na svakom sastanku bilo je dovoljno da izviđačima dâ priliku zajednički odlučiti o svim planovima voda. On je sâm prisustvovao na nekoliko "dogovora" Bojanovog voda – to je i Bojanu i izviđačima pokazalo da nije odlučna riječ vodnika u planovima voda, već riječ cijele zajednice. Klica "komandantskog" bila je na vrijeme ugušena.

"A da ih nisam promatrao?" pitao se Ratko jedne večeri. "Što bi se dogodilo? Bojan bi postao diktator, koga bi dječaci neko vrijeme pokorno slušali, a onda? U prvom redu, odgoj izviđača bio bi krivo usmjeren, a iskrivila bi se predodžba o izviđačkoj organizaciji. Od prijateljske zajednice nastala bi nevoljka jedinica potlačenih, koji bi počeli izbjegavati rad voda. A kod Paška? On bi izgubio autoritet, vod bi se pretvorio u samovoljnu hordu, nediscipliniranu i nesposobnu da izvršava zadatke. Paško bi se razočarao i otišao. Dobro je što sam ih promatrao! To i jest onaj najvažniji i *nevidljivi* rad VČ-a: promatrati, zaključivati i neprimjetno usmjeravati."

III. DALJNI NAPREDAK

Prije ljetnog logorovanja cijele čete, Ratko je s vodnicima organizirao vodne bivke (originalno zapisano – opaska i podcrtao E. P.). Znao je, da bi bilo korisno da vodovi samostalno logoruju po nekoliko dana, no činilo mu se da još nemaju dovoljno iskustva, pa bi se korisnost mogla iskrenuti u štetnost i razočaranje. "Sljedeće godine da", mislio je Ratko; htio je svakako stvoriti solidnu i zdravu bazu za tradicionalno ljetno logorovanje čete. Kod pripremanja logorovanja on je imao neprestano pred očima zahtjeve vodnog sistema. Sve materijalne pripreme vršene su po vodovima, a svaki izviđač dobio je unutar voda pojedine zadatke. Ratko je nastojao da svaki izviđač izvrši svoj dio posla, pa ma kako taj posao bio sitan.

Često je bilo sigurno, da bi neki vodnik ili on sâm lakše izvršili tu sitnicu, i više mu je oduzimalo truda i vremena vođenje kontrole, nego što bi mu to sam rad oduzeo. Ali dobri VČ je uvijek stajao na stanovištu da je sekundarno da se uradi, a osnovno da to urade sami dječaci. Kao iskusni izviđački radnik, Ratko je čvrsto stajao na stanovištu, da se mora logorovati u malim logorima, i to po vodovima – svaki vod na zasebnom "kutiću". Na taj način se pojedinac ne osjeća tek dijelom velike gomile, nego članom jedne nezavisne, odgovorne jedinice.

Veliki logori onemogućuju pravi izviđački rad i iziskuju elemente vojničke discipline – mnogo zviždanja, pozivanja u stroj i sl., a to nije dobro. Vodovi trebaju biti "neoskrvnjeni" u svim

prilikama, pa tako i na logoru. Čvrsta veza s roditeljima, intenzivne pripreme, u kojima učestvuju svaki izviđač (pa se logorski duh uvodi i u roditeljski dom, čak i roditelji nerijetko pomalo učestvuju u tome – majka šije "vrećice" za namirnice, otac posreduje u nabavljanju pojedinih stvari i sl.), uvjerenost svakog izviđača da on ne samo "ide" na logor, već učestvuje u zadatku voda, u kojem je on važan, i vod ovisi o njemu – sve to stvara posebno raspoloženje i omogućuje da vodovi pođu na logor kompletni. Tome svakako doprinosi čvrsta veza koju VČ i starješina održavaju sa svakim od roditelja.

Ratko je znao iz svoje bivše prakse, kako je "neizvedivo" da svi izviđači voda pođu na logor, kako se "mora" na logoru kombinirati i stvarati "logorski vod". A sad se iznenadio vidjevši, kako gotovo svi roditelji smatraju samo po sebi razumljivim da njihov sin pođe na logor. Otac jednog dječaka iz "Galeba" rekao mu je, dok je Ratko bio u posjeti i na razgovoru: "Svakako da ide! Zar da moj sin pokvari reputaciju "Galeba"? Meni se, znate, čini da "Galeb" u posljednje vrijeme ne zaostaje mnogo za "Plamenom"..." Razumije se, to bi bilo daleko od uvjerljive istine, kad ne bi postojala stalna veza s roditeljima i jedan izviđački duh, koji mehanizmom vodnog sistema ulazi i u roditeljski dom. "Uostalom, družo Ratko, mi znamo kamo ide i s kim ide..." Tako su stajale stvari u "trećoj crnovrškoj" i to nisu sličice iz bajke, nego logični rezultat stalnog, strpljivog, ozbiljnog i smišljenog djelovanja VČ-a i njegovog starješine.

Ratko je naročito imao pred očima pravila: "nezavisna, odgovorna jedinica" i "vod treba biti u svim prilikama neoskrvljen". Razmišljao je, u duhu ovoga, da li da napravi zajedničku četnu kuhinju ili da čak to prepusti vodovima. Jer, biti "nezavisan" ne može se bez "ekonomske nezavisnosti" – tu je Ratku poslužilo i njegovo političko znanje, steknuto na sastancima aktiva Narodne omladine. Pitao se samo, ne bi li time poremetio niti, koje čine četnu cjelovitu? Ne bi li to odvajanje bilo pretjerano? Došao je do zaključka da u četni, gdje vodni sistem funkcionira savršeno, gdje jedan vod sistemom takmičenja osjeća svoju vrijednost samo u odnosu na vrijednost drugih vodova, gdje vodnici sjede na sastancima uprave čete kao jedna porodica i skup drugova vođenih zajedničkim ciljem – da se u takvoj četni vodne kuhinje na logoru ne bi odrazile negativno. Naprotiv. Ali, je li 3. četa već došla do tog stupnja savršenstva? "Još nije" zaključio je Ratko. "To bi moglo stvarati zlu krv – jedni jedu bolje, drugi slabije. Osim toga, u kuhanju još nisu vješti."

Odlučio se, dakle, na četnu kuhinju, ali s točnim rasporedom posla za svaki vod. Kuhinjska oprema i jelovnik bili su predmet detaljnih razgovora na upravi čete. Svaki je vod preuzeo svoje obaveze, a takmičenje, kako u pripremama tako i u kuhanju na logoru, gdje se dežuralo po vodovima nije izostalo.

Četni logor bio je smješten na velikoj ledini. U sredini – jarbol s državnom zastavom i zastavicom dežurne patrole. U jednom kutu šator VČ-a i njegovog pomoćnika. Malo postrani – šator starješine čete. Vodovi su imali svoje male zasebne logorčiče, udaljene 30-50 m jedni od drugih. Postojao je zajednički dnevni red ("režim dana"), i vodovi su se ravnali prema njemu VČ i starje-

šina vršili su jutarnje smotre, no inače se nisu miješali u život izviđača, osim, razumije se, u igrama ili akcijama četnog karaktera, ali i pritom su djelovali preko vodnika. Redovno svake večeri održavane su kratke sjednice uprave čete, i to kod Ratkovog šatora. Starješina nije uvijek učestvovalao u tim sjednicama. Kada bi – onda je sjednica održana kod njegovog šatora. Starješina je koristio vrijeme u odmoru i čitanju izviđačke i pedagoške literature i mnoge sate proveo u razgovorima s Ratkom. Na taj način, on je dobro upoznao vodni sistem i duh izviđačke metode rada. Pretkraj logora požalio je, što i on nema uniformu i rekao da će je do slijedećeg logorovanja sigurno nabaviti.

Ratkov je princip bio ovaj: ne upozoravati neposredno izviđače, nego to sve činiti preko vodnika. Starješina ima "službeni" kontakt s Ratkom, a s vodnicima na sastancima uprave čete. Samostalnost vodnika i njihov autoritet Ratko je čuvao iznad svega. Pogotovo se klonio da što god ne naređuje izviđačima. On je bio svugdje i vidio sve, pokatkad bi što god savjetovao, ali griješke je pamtio i bilježio, a nije ih iznosio izviđačima sâm i bez znanja vodnika. Ništa se nije smjelo dogoditi u životu voda što vodnik ne bi znao i što on ne bi "izvodio na čistac". Život čete došao je do toga stupnja, da je bilo dovoljno nešto samo napomenuti vodniku, ili mu migom skrenuti pažnju – i sve je funkcioniralo kako treba.

Ratko je čuvao i svoj autoritet. Znao je da mnogo riječi i često govorenje *mora* izviđačima prolaziti *kraj uha*, a time govornik postaje i "gubi" u očima izviđača. Stoga je govorio malo, ali kad je on kao VČ rekao nešto, to je zaista bilo *nešto!* Ipak, jednom je morao sâm posredovati, i to mu je dalo povod za mnoga razmišljanja. Perica Kralj bio je jedan od novijih izviđača, on nije lako "ulazio" u izviđački način rada i života. Njegov vodnik bio je Bojan. Perica je bio neuredan i nepažljiv. Uvijek je gubio i zaboravljao svoje stvari. Često je bio netočan. Ipak, bio je raspoložen – činilo se da mu se izviđaštvo sviđa.

Jedne večeri na upravi čete Bojan se dotakao problema Perice Kralja, koji je štetio ugledu voda. Predlagao je, da se Pericu isključi iz voda. Ratko se osjetio djelomično krivcem: nekako nije našao vremena da promatra toga Pericu, koji je prošle jeseni prišao četi s većim brojem novajlija. Smirio je Bojana i rekao da će s Pericom malo porazgovarati. Htio je vidjeti što Pericu zapravo privlači, što ga interesira i odvlači od uobičajenih normi života voda. Nešto je moralo biti posrijedi – ako je nemaran i smušen, to ne dolazi samo od sebe. Sve ima svoje uzroke – svako *zašto* ima svoje *zato*. Treba ga pronaći. Nakon razgovora, Ratko je znao da Pericu strasno zanimaju ptice i drveće – i "takve stvari". To je dalo Ratku ideju.

Iste večeri na sjednici uprave čete on predloži međuvodno natjecanje u pravljenju prirodoslovnih zbirki, koje bi trajalo 3 dana. Time se nitko baš nije oduševio, ali prijedlog bude prihvaćen. Perica je konačno našao nešto, čime on može doprinijeti vodu, a ne samo da mu šteti. Kad je Bojanov vod pobijedio, Bojan je došao do uvjerenja da Perica nije baš sasvim nekoristan za vod. Ratko je ovaj slučaj iskoristio da objasni vodnicima, kako oni trebaju nastojati upoznati interese svakog izviđača i prema tome planirati rad voda, koji će na taj način biti pravilno

usmjeren. Istodobno, on je uočio potrebu i važnost da on sam promatra svog izviđača, jer bez toga on ne može u potpunosti dobro upravljati vodom putem vodnika. U vodnike treba imati povjerenja, treba cijeliti njihove sposobnosti i njihov rad, ali ipak, oni su samo dječaci i ne mogu u svim detaljima ocjenjivati karakter i naklonosti članova voda. To treba uvijek biti posao njega kao VČ-a i njegovog starješine, s kojim radi uzajamno. Sada su u njegovoj četi bila četiri vodnika i Ratko je znao da im u potpunosti može povjeriti obrađivanje Prve zvijezde, a djelomično i Druge.

Ali on je htio da njegovi vodnici osvoje treću zvijezdu i pređu zatim i dalje. Stoga je tema svih jesenskih četinih sastanaka bila Druga zvijezda i praktičan rad iz elemenata Treće zvijezde. Ali to još nije bilo dovoljno. U prvom redu, taj se materijal u potpunosti nije mogao raditi s masom izviđača, a nije za autoritet vodnika pogodno da se nalaze u položaju "slušalaca seminara". Ratko stoga odluči okupiti sve vodnike u "vod vodnika", kojem bi on bio na čelu. Cilj rada ovog privremenog voda bio je osvajanje Treće zvijezde. Taj rad će mu, osim toga, pomoći da svoje vodnike još bolje upozna. S obzirom na zaposlenost vodnika, sastanci privremenog "voda vodnika" održavani su svakih 14 dana, a prije sljedećeg ljetnog logorovanja taj je vod održao svoj vlastiti mali logor.

Već nakon nekoliko mjeseci opazili su se prvi rezultati toga rada. Vodnici su stekli prestiž u očima ostalih izviđača. (Kakvi su to tajanstveni sastanci i logorovanja VČ-a s vodnicima?) Interes za osvajanje Treće zvijezde naprosto je zarazio sve izviđače "treće crnovrške". Ratko je taj rad iskoristio, da "vod vodnika" u potpunosti djeluje kao vod – sa svim oblicima vodnog rada, što je vodnicima služilo kao primjer kako treba raditi. Nakon pola godine Ratko je došao do uvjerenja – "vodnik je tek dječak, ali od njega se može očekivati mnogo pedagoškog uspjeha. Jedanput pogriješi ili zakaže, ali devet puta on opravda moje povjerenje. Pa da je i manje, dosta je..."

IV. IDEMO DALJE... TREBA GLEDATI DALEKO UNAPRIJED

Nakon 3 godine života čete Ratko je uočio nove probleme. Ono što je u izviđačkoj organizaciji za djecu najprivlačnije, to je ono *neočekivano*, doživljaji svježiji i novi, koji donose uzbuđenje i raspoloženje. VČ i P-VČ imaju zadatak to "neočekivano" uvijek osiguravati. To je ono, o čemu se s vodnicima *ne* dogovara. To je ono, što njih same treba iznenaditi i oraspoložiti, kako bi i oni, kao djeca, dolazili "na svoj račun". Bez toga četa može upasti u monotoniju rutiniranog odvijanja programa. Sada je Ratko osjetio, da *nešto ne valja* – ili u četi ili u njemu. Radio je jednako dobro i sve je bilo u redu – no ipak, on je osjetio da mu neki izviđači postaju mlitavi i nezainteresirani. O tome je razgovarao s načelnikom odreda. "Ne mogu pronaći u čemu je krivica!" rekao je. "Vodnici vrše svoj posao u redu, izviđači rade i svladavaju materijal Druge zvijezde sasvim dobro, ali usprkos tome nastaje s vremena na vrijeme nerazjašnjivo mrtvilo."

"Je li u posljednje vrijeme netko napustio četu?" – upita načelnik odreda.

"Kako si pogodio? Istina je, dvojica su otišla – nažalost dva stara izviđača. Obojica dobra. Završili su školu i zaposlili se. Misliš li da u tome ima razloga?"

"Možda. To je stara pjesma. Momci prerastaju program izviđačke čete. Je li netko od njih bio vodnik?"

"Srećom – ne. Ne znam što bih bez svojih vodnika."

"Eto, baš je u tome stvar, Ratko. Dvojica otišlih bila su zamorena od ponavljanja, više za njih nije postojalo ništa što ih može uzbuditi. A nisu vidjeli mogućnost da postanu vodnici! Ne, neću ti govoriti što da radiš; pronađi to sam. Želim te upozoriti samo na jedno – vodni sistem nije tu da izbacimo samo 4 vodnika".

Isprva Ratko nije sam pred sobom mogao priznati ove činjenice. Sam sebi nije mogao predočiti "treću crnovršku" bez *ovih* vodnika – naročito bez Bojana kao vodnika "Plamena" i Paška kao vodnika "Kaktusa". Kako bi to bilo bez njih?! Ipak, ima nešto u tome, što je govorio načelnik odreda. Pred tri godine on je postavljao vodnike, a oni opet izabrali svoje pomoćnike. Uzeo je one, koji su mu se tada učinili najbolji. A drugi? Nije li i među drugima dobrih izviđača, koji bi možda isto tako postali dobri vodnici? Prilika im je izmakla, sad i ne vide perspektive i – sustaju ili odlaze. Čini se, da je načelnik odreda ipak imao pravo...

Sad je mogao napraviti samo jedno: porazgovarati o tome s vodnicima i vidjeti što oni predlažu. Nakon što im je iznio situaciju, Bojan odmah otvoreno izjavi, da je on voljan prepustiti mjesto dugome. Konačno on se je zadovoljio kao vodnik, samo mu je strašno pri pomisli da napusti "Plamen". Paško je bio mnogo konkretniji. Bez ikakvog okolišanja upitao je, što će biti s njim i Bojanom? Što će oni raditi, ako vodove preuzmu drugi? Premladi su da budu brđani, iako je Ratko planirao osnivanje brđanskog voda za kasnije, zajedno s formiranjem jata poletarca.

Na to je Ratko počeo govoriti o osnivanju jednog specijalnog voda za starije izviđače, koji bi mogao sprovesti izviđački program "na višem nivou". Taj bi vod imao svoje posebne sastanke i specijalne programe. Vodnici su taj prijedlog prihvatiti raspoloženo. "Bilo bi to kao u starom "Plamenu", rekoše Paško i Bojan.

"Ne sasvim", primijeti Ratko. "Bit će potrebni novi vodnici i novi pomoćnici vodnika, a kasnije bismo mogli osnovati još jedan takav vod".

Zaista, Ratkova je velika želja bila da radi s tim novim vodom da i on, kao omladinac, uđe u nešto novo i nepoznato. Njegov P-VČ bio je sposoban da vodi četvu, ali u tome slučaju trebalo je pronaći novog pomoćnika. To je nakon nekog vremena učinjeno, a Ratko se, kao u početku ove priče, našao na čelu jednog voda, u svom slučaju prvog *voda starijih izviđača*. Pred njim su novi odgojni problemi, i on u njih ulazi veseo, imajući u vidu, da je odgajanje osnovni smisao izviđačke organizacije i njega kao izviđačkog vođe...

Da li je Ratko sproveo tu svoju namjeru s vodom starijih izviđača, nije nam poznato. To i nije važno.

Važno je nešto drugo... Da je on shvatio da četa, koja živi izvjesno vrijeme, odgoji u svojoj sredini nekoliko izviđača, oduševljenih za organizaciju, ali (iz bilo kojih razloga) nevoljnih ili nesposobnih da vode vodove. Takvih izviđača, koji nisu raspoloženi da budu rukovodioci, uvijek ima i uvijek će ih biti; oni mogu biti odlični izviđači i najbolji drugovi, ali obično predstavljaju u četi problem jedne grupe, koja se nalazi po strani, koja "sve zna" i ništa ne radi, koja se voli zabavljati i ići na izlete, ali koju život čete previše ne zanima.

Ratko je shvatio da bi bilo šteta zapustiti rad s ovim starijim izviđačima, jer je sigurno da bi njima, prije ili kasnije, dosadilo samo "biti" u četi, a ništa novo ne doživjeti i naučiti; uostalom, oni bi u četi mogli značiti i štetan balast, grupa starijih i nezainteresiranih besposličara kvarila bi zdravi izviđački duh aktivnosti i poleta u četi. A trebalo bi biti obratno: da baš ovi stariji i iskusniji izviđači podižu taj duh.

Da bi to postigao, Ratko ih je odlučio da zainteresirati i aktivirati, da radi s njima na poseban način, prihvatiti se dužnosti vodnika voda starijih izviđača... Važno je, zatim, što je Ratko pokazao, da je oduševljeni i skromni izviđač. Osnovni mu je uspjeh čete i cijele organizacije, a ne njegov osobni položaj, čin i titula. Uvidio je da u onakvoj situaciji četa može raditi sasvim dobro i bez njegovog neposrednog rukovođenja. On je vodnike već osposobio da žive i rade samostalno, pa im on više nije neophodno potreban. Ali je neophodan u radu sa starijima, a u tome nitko nema iskustva i znanja. Nema, doduše, ni on sâm, ali je ispravno zaključio da će on, kao najstariji i najsposobniji, ipak prije i lakše naći sadržaj i metode rada sa starijim izviđačima. Stoga je odlučio visok položaj i čin vođe čete ustupiti drugome, a on opet postati vodnik – prihvatiti se rada na kojem je u ovom trenutku za četu i organizaciju najpotrebniji. U Ratku Ivankoviću vidimo lik pravog izviđačkog vođe!

... I važno je, na kraju, da Ratko nije napustio četu. On je ostao u trećoj crnovrškoj i dalje! Znao je, da novi VČ neće imati velikih poteškoća, jer je četa sasvim sređena. Ali je isto tako znao da bi četa sasvim bez njega i bez njegovog prisustva mogla izgubiti na kvaliteti rada – jer on je četu stvorio, on najbolje poznaje sve ljude u njoj. Korisno je, stoga, da on još izvjesno vrijeme bude prisutan na sastancima vodnika i na sjednicama uprave čete, kako bi u nekim slučajevima mogao pomoći. Kao vodnik voda starijih izviđača on je ostao blisko povezan sa svim problemima i sa cjelokupnim radom čete, iako će raditi posve određeni posao, a ne voditi četu.

O Ratkovom radu sa starijim izviđačima ovdje nećemo govoriti – to je tema posebne knjižice. Glavno je da smo uočili da je takav rad veoma potreban u životu sređene čete i da smo vidjeli, primjerom Ratka, kako treba postupiti pravi izviđački vođa.

V. DA SUMIRAMO

1. Ključna vrijednost vodnog sistema leži u razvijanju smisla za odgovornost kod svakog izviđača.

2. Visok stupanj odgovornosti je kod vodnika, nešto manji kod njihovih pomoćnika. Oni u dogovoru s VČ-om sprovode praktični odgoj svih izviđača u četi.

3. Vodni sistem nije sistem odgajanja izviđača da postanu vodnici. Svi izviđači to ne mogu postati, svi i nemaju naklonosti ka tome. Oni trebaju u samom radu voda naći smisao odgovornosti, trebaju osjetiti uspjeh voda svojim vlastitim uspjehom, neuspjeh svojim neuspjehom. Njima treba zavladati osjećaj udjela – cjelina ovisi o svakom pojedincu, a svaki pojedinac od cjeline. Ne postoji moj uspjeh, nego samo naš uspjeh, a taj naš je ujedno i moj. Vodni sistem raspodjelom dužnosti i zadataka ukapča pojedinca u mehanizam cjeline čini ga odgovornim ovisnim o cjelini, a cjelinu odgovornu za njega i ovisnom o njemu. Bez njega i nema cjeline on je njen odgovorni dio. Iako samo djelomično, on u punoj mjeri snosi odgovornost za uspjeh ili neuspjeh zajednice – voda.

4. Nije dobar onaj VČ koji radi za tridesetoricu, već onaj koji se stara da ta tridesetorica budu uposleni. Izvanredno važan zadatak svakog izviđača rukovodioca (VČ-a i starješine čete u prvom redu – u manjoj mjeri, a u principu isto, i vodnika) da shvati i u život sprovodi teško pravilo: "moj se rad sastoji u tome, da druge navedem da to urade" i to s raspoloženjem, i veselo. Izvršenje zadataka nije osnovni cilj – cilj je zajednički *rad* na izvršenju zadatka. Jaki VČ ili starješina mogu dogurati motor na brdo, ali to nema svrhe; smisao je da mehanizam motora proradi, da u svaki njegov djelić stavi u pogon, i da motor prođe vlastitom snagom.

5. VČ (starješina) treba uvijek motriti– (a) da vodnici upošljavaju i vode računa o svim članovima, i (b) da svaki izviđač snosi svoj dio odgovornosti za rad – prema svojim snagama i sposobnostima.

6. Vodni sistem, na taj način, osigurava odgoj izviđača u duhu odgovornosti i osjećaja za zajednicu, zajedničkog djelovanja, što je smisao odgoja svakog građanina naše zemlje. Vod se sastoji od izviđača i ovisi o svakom pojedincu. Četa se sastoji od vodova i ovisi o svakom vodu. Uprava čete objedinjuje probleme svih vodova i služi kao neposredna veza za izmjenu iskustava i međusobno pomaganje. Na taj način neovisni i slobodni vodovi kao osnovne radne jedinice sagledavaju svoj potpuni smisao u zajednici čete.

7. Osnovna poluga za pravilno funkcioniranje vodnog sistema je vođa čete. On je, u izvjesnom smislu, konstantni "vodnik voda vodnikâ". On usporava i daje sugestije – ali samo najnužnije – prije svega, on želi da do elemenata upozorenja i vlastite sugestije dođe vodnik sâm.

8. VČ vodi brigu o svakom izviđaču svoje čete – on prati razvoj svakog od njih. On, međutim, ne utječe na pojedince neposredno, nego preko vodnikâ. On je pedagoški vođa, koji svoj autoritet vidi u sposobnostima i autoritetu svojih vodnika.

9. Voditi četvu ustvari znači odgajati – putem praktičnih zadataka razvijati kod izviđača određene osobine. Izviđačka četa bez toga nema svoj primarni smisao postojanja.

10. Svaki odgojni rad satkan je od mnoštva detalja. Odgoj kroz praksu pretpostavlja mnoštvo praktičnih sitnih detalja. VČ mora, stoga, svraćati pažnju na "sitnice". Od prstena za maramu do krađe pekmeza u logorskom ekonomatu on vidi pedagoške zadatke i sav se podređuje njima. Njemu nije važan samo prsten za maramu, nego osjećaj za urednost i ljepotu kod svakog izviđača u četi, njemu nije važan pekmez samo kao materijalna vrijednost ili krađa samo kao moralni ili krivični prestup – njemu je važan zastoj i razlozi zastoja i put k uklanjanju tog zastoja kod maloga prestupnika. Dobar VČ je odgojitelj, ozbiljan i oduševljen, u najpunijem smislu te riječi. Njegovu mladosti i slabo iskustvo nadopunjuje – vrlo diskretno i sasvim nezapaženo – njegov starješina. Starješina je "gornji pomoćnik" vođe čete – on sa VČ-om čini cjelinu pedagoškog rukovođenja.

11. U radu čete i voda uvijek ima zastoja i prestupa. Za to, obično, ne treba tražiti krivca. Ne treba pitati: *tko je kriv*, nego: *u čemu je krivica*. Drugim riječima, treba tražiti ne krivca nevolje, već *uzroke* nevolje. Te uzroke treba – kao uzroke bolesti – otklanjati. Rijetko kad je pravi uzrok čovjek, izviđač. Prije uklanjanja izviđača iz jedinice treba o tome *dugo* i *vrlo ozbiljno* razgovarati i savjetovati se s iskusnijima.

12. Šarolikost i interesantnost izviđačke organizacije su elementi koji privlače djecu i omladinu. Plašite se monotonosti i dosadne jednoličnosti kao najgore bolesti, koja nagrizava zdravo tijelo organizma. Ono *nešto* novo, iznenađujuće i interesantno na svakom sastanku, izletu, logoru – stvar je VČ-a i njegovog pomoćnika. To je njihova tajna, kojom treba da obraduju svakoga – i vodnika – i u čemu nikada ne smiju zatajiti. Ali to *nešto* mora biti dato u mjeri ne da prevladava redovnim radom. To *nešto* naliči na kolač ili sladoled poslije ručka: senzacija je *povrh* redovnog, ali ne može zamijeniti redovno.

Tako... To je priča o 3. četi iz Crnog Vrha i o njenom vođi Ratku Ivankoviću. I o Bojanu i Pašku. Kako je dug 4-godišnji put od sastanka iza šupe pa do prvog voda starijih izviđača! Jeste li primijetili, kako je Ratko uvijek mislio na *odgoj* svojih izviđača – i nije mu smetalo da počne raditi kao vodnik – i nije mu smetalo da završi kao vodnik! On je ozbiljan mladić, sada ima 22 godine, on ne juri za članovima i počastima; njemu kao istinskom izviđaču leži na srcu ono osnovno: iskoristiti izviđački program da bi okupio dječake i osposobljavao ih da postanu dobri građani

naše zemlje. *On* više nije u pitanju – on je gotov čovjek. U pitanju su oni koji dolaze neprestano i uvijek će dolaziti, dok bude, što narod kaže, svijeta i vijeka...

SMISAO ŽIVOTA IZVIĐAČKE ORGANIZACIJE

Ova nam je priča pomogla da shvatimo i neke momente o odnosima VČ-a prema vodnicima, kao i to, da vidimo što je ono bitno u izviđačkoj radnoj metodi. Zapravo, priča nam je rekla vrlo mnogo, odgovorila je na niz pitanja. Na pitanje br. 1 (stavljeno u početku ove knjižice) o vodniku i njegovom djelokrugu posla rekla je sve. Na pitanje br. 2 o VČ-u dala je još iscrpnije odgovore.

Na pitanje br. 3 o starješini odgovorila je ova "metodska priča" doduše škrto, ali ipak dovoljno. Dok je P-VČ ustvari "donji pomoćnik" vođe čete, onaj, koji je izviđački "maher" i poznavalac svih praktičkih manifestacija u četi, starješina je "gornji pomoćnik", čovjek sa životnim iskustvom i velikim općim građanskim znanjem, ali možda s nešto slabijim poznavanjem specifičnog odgojnog i ostalog rada izviđačke organizacije. Na svaki način, on mora, preko VČ-a, uvijek biti "u toku događaja", on je taj, s kim će se VČ savjetovati u svim pitanjima. On je sposoban da sitne specifičnosti izviđačkog rada uopći i sagleda široko u društvenim relacijama. Sve ono stručno izviđačko on i ne treba vidjeti – zato je tu VČ. Ali on vidi sve ono *oko* izviđačke organizacije – on kao stariji i iskusniji vidi tu organizaciju ne zatvorenu u sebe, nego rasprostrtu na velikoj tabli, koja se zove *društvena zajednica*. On je daleko sposobniji od mladog VČ-a da izviđački rad promatra jednim širim, društvenim okom. Zato njegov posao (recimo na logorovanju) nije da se brine oko jarbola ili latrine, ali svakako da promatra funkcioniranje organizma čete, da promatra četvu prema okolini (mjestu, selu), da održava veze i razgovore s mještanima i na taj način pomaže da logorovanje dobije širi, društveni značaj. Ne, bez starješine – naše čete ne mogu raditi dobro!

Samo:

- starješina nije VČ i nikada ne smije (on!) dozvoliti da se u to pretvori,
- starješina nije P-VČ – on ne smije (za to "da bi nešto radio") preuzimati sporedne dužnosti. Ne zato, što bi to njega ponizilo, nego zato, što bi on time *oduzeo* rad pomoćniku, a sebi bi oduzeo svoj rad, starješinsko djelovanje,
- VČ nije vodnik. Po tom istom ključu, VČ ne smije vodniku oduzeti njegov posao.

– Vodnik nije član voda i ne smije se u to pretvoriti. Ako *išta* radi kao član, znači da *nešto* oduzima članu – a cilj je da *svi rade*. U tom je osnovni smisao života i postojanja izviđačke organizacije: da *svatko radi svoje, nešto*, da *svi rade* i da *svi*, a ne pojedinci, *naprave sve*. Taj zajednički rad stvara određene odnose među izviđačima, on je izvor razvijanja odgovornosti, drugarstva, požrtvornosti, on iziskuje upornost, vještinu, samostalnost.

Konačno, *takav* rad, utemeljen na vodnom sistemu, razvija ili mora razvijati kod većine izviđača želju da postanu vodnici, želju da utječu na druge.

Naprotiv, naša sadašnja praksa često odbacuje kod izviđača želju da postanu rukovodioci. Zašto? Zato, jer zapravo ne shvaćaju pravi smisao rukovođenja, vide samo da je to briga i teret – vide da je lakše "biti" izviđač, nego djelovati kao izviđač – zato jer se u vodu nisu privikli *raditi* i osjećati zadovoljstvo u radu.

Čest je kod nas slučaj častohleplja. Rijetko VČ napušta svoje mjesto da opet bude vodnik. On to čini samo u slučaju, ako se radi o nekakvom "elitnom" vodu – ustvari lakšem radu. Obično je težnja VČ-a da postane nekakav "važni" funkcioner, koji ima titulu, a malo neposredne odgovornosti. U čemu je krivica? U neprovođenju vodnog sistema, koji razvija drukčije osobine i drukčija gledanja. U našoj mladoj organizaciji čine se mnoge greške. Ipak, osnovna je – jer iz nje izvire gotovo sve druge – što metoda vodnog sistema nije metoda života cijele organizacije.

METODA I "TRIK"

Postoji kod nekih vođa mišljenje da je metoda rada, ustvari, zbir "trikova", kako da se "pridobije" i "zavara" "klinge". Da ih se privuče, da im se na zgodan način nešto "izvede". Takvo mišljenje ne mora biti lišeno svake osnove, ali je ono zapravo rezultat krivog, sasvim površnog gledanja.

Ono najosnovnije o metodi rečeno je u priči o vodnom sistemu. Sve ostalo može poslužiti kao pomoćno sredstvo (koje u jednom slučaju vrijedi, a u drugom ne). Svaki VČ mora, kao Ratko, mnogo razmišljati, savjetovati se, čitati, tražiti, učiti – biti, kao Ratko, razuman i u radu ozbiljan. VČ mora znati izviđačke vještine, jer to su *sredstva*, kojima se sprovodi program rada. Ali bio on "doktor čvorologije", palio on vatru bez šibica, signalizirao kao mornar-signalist, tragao kao Buffalo Bill, maskirao se kao Sherlock Homes, trčao kao gazela, bio majstor radio-amater prve kategorije – znao on ne znam što i ne znam kako, on će biti slabi VČ, ukoliko mu nije stalno u pameti i u srcu, u praksi i u bilježnici, da je on pozvan da odgaja, da oblikuje karaktere, da stvara u dječacima osobine građanina – člana *zajednice*.

Ne treba podcjenjivati *sredstva* – loženje vatre, stražu, kuhanje, šivanje, baratanje sjekirom, kompasom, topografskom kartom i sl. To ne treba podcjenjivati, ali ni precjenjivati. Konačno, sve

to mogu dječaci i djevojčice naučiti i drugdje: u "Partizanu", kod ferijalaca, sportskih i planinarskih društava... Radi se o tome, da je izviđačka organizacija uzela *korisna sredstva*, kako bi, odgajajući, upoznala djecu i s nečim što dobro dolazi u životu. To znači, da mi *radnim odgojem* ne želimo samo *nešto raditi*, nego raditi *nešto korisno* – ali ipak konačni cilj i učinak nije prvenstveno rezultat nekog praktičnog rada, nego rezultat odgoja.

Npr. cijepa se drva za vatru. Važno je da drva budu nacijepana (ne može se kuhati bez njih), ali je najvažnije da ih nacijepa dječak, a ne, recimo, kuharica. Radeći nešto što ima praktični (životni) smisao, u izviđaču se najbolje razvija odnos prema radu, razvija se osjećaj odgovornosti, vlastite važnosti, osjećaj pripadnosti zajednici.

Naravno, ako radi *on sam*, a drugi planduju, taj odgojni moment pada u vodu, pretvara se u svoju suprotnost: dječak počinje izbjegavati rad. Dužnost je *voĐE*, da *svi rade* – a kad svi rade, onda se rad ne izbjegava. Ako je rad pravilno i zgodno raspoređen, ako ga se kontrolira, ako se vodovi natječu, onda rad dobiva smisao zajedničkog djelovanja, on prestaje biti tortura, postaje radost, veseo napor, izraz oduševljenja.

Napomena: Da se pojam "sredstva" ne shvati jednostrano, treba naglasiti, da su gotovo paralelno jednako važna dva momenta:

1. odgojni,
2. praktično radni.

Biti spretnan, znati niz vještina – od prve pomoći, topografije, signalizacije do kuhanja, maskiranje i gađanja, biciklizma i radio-amaterstva znači biti praktično sposoban za razne životne situacije, posebno u obrani domovine. Stručnije i pažljivije savladavanje ovih znanja bilo bi potrebno, pogotovo za starije izviđače. Ipak, odgojni moment mora ostati primaran.

Tužne li slike – "vrijedni" VČ cijepa drva za kuhinju, a dečki u grupi čitaju "Bobi-viceve".

Još tužnija – dečki rade, a VČ čita viceve.

Ispravna slika: dečki rade svoje, a VČ svoje.

U tome je, uglavnom, sadržaj smisla i metode. Svatko radi nešto, svi urade sve.

Na to se nadovezuju pitanja:

- a) kako znati što je čiji posao;
- b) kako sprovesti posao.

Prije nego što o tome kažemo koju riječ, potrebno je u osnovi shvatiti jednu stvar: *ne postoje recepti*. Mogu postojati ideje, sugestije; ali iza takvih idejica vreba poput tigra opasnost: da se idejica shvati kao recept; da ona umjesto da pomogne – umrtvi maštu izviđačkog vođe. *A izvanredno je važno da izviđački vođa razmišlja i mašta*. Ako se on "uhvati" za sugestije i recepte, nesposoban je da sâm, *vlastitim snagama* smišlja, kombinira.

Ratko je na prvom sastanku okrenuo program nalgavce. Nitko mu to nije rekao – on je razmišljao. Općenito, Ratko je *mnogo razmišljao*. On je živio sa svakim svojim izviđačem. On je itekako proučio Makarenavu "knjigu za roditelje" i njegove članke i govore ("Izabrana pedagoška djela"), a "Pedagošku poemu" je pročitao nekoliko puta. On je znao, da odgajati djecu i razvijati karaktere ne može nepismenjaković. On je često bio u nedoumici pa je satima razgovarao sa svojim starješinom i s načelnikom odreda. On je, na taj način, i starješinu i načelnika nesvjesno natjerao da o *tome misle*. Ratko se nije zanosio velikim idejama i krupnim akcijama; njemu uopće nije bilo stalo, da on bude priznat i slavljen kao "najbolji VČ", a njegova četa kao najbolja. Bilo mu je stalo samo jedno: promatrati svoje izviđače i voditi ih k napretku – kako bi postali dobri drugovi, radišni, veseli – da osjećaju odgovornost za svoj rad, da u školi budu bolji đaci, kod kuće korisniji i pažljiviji sinovi.

Kao dobar VČ on uopće nije mislio (neka to ne zvuči čudno!) na izviđačku organizaciju, nije mu ona bila prva na pameti; on je mislio na svoje DJEČAKE i na potrebu da od njih "nešto napravi". Naravno, misleći na njih i radeći metodom vodnog sistema, on je, zapravo, najviše pridonio izviđačkoj organizaciji.

BORBA ZA "REDNOVNI RAD"

Da, Ratko se borio i na upravi odreda!

O, da!

Doživljavao je teške borbe.

Naime, često se dešavalo da je odred htio "jurišati" iz jedne akcije u drugu. Vođe nekih četa privikavali su se izvršavati "direktive" i da djelovanje svojih jedinica podrede odredskim planovima. "Ali onda nećemo imati vremena za redovni rad u četi! Odredske akcije su korisne, ali ne smiju biti prečeste", govorio je Ratko. Usprotivili su se neki vođe: "Redovni rad! To je dosadno!". Dosađno za tebe, ali ti si vođa, a ne izviđač. Za mališane to je novo i zanimljivo." Nije uspio uvjeriti one slabe vođe u smisao odgojnog rada, ali se othrvao najezdi odredskih akcija, koje su zadirale u redovni život četa i smetale u profinjenom pedagoškom radu. U odredu su u toku 4 godine promijenjene, osnovane i raspale se mnoge čete, a "treća crnovrška" je živjela punim životom. A kad ona jednog dana bude dala nove vođe četa, to će značiti preporod za odred.

Ratko je bio u pravu. Čvrsto se držao principa rada po vodnom sistemu. Nije odstupao. Bio je uporan. Smijali su mu se nadobudni vođe, ali on nije sustajao. Znao je, da se ti nezreli vođe samo jeftino izivljavaju u organizaciji – stavili zelene trake na džep od košulje i uživaju da stoje pred strojem. Bilo je to pred dvije godine. Sad Ratko, kao što znamo, vodi vod starijih izviđača. 3. četa je velika i jaka. Njome se ponosi odred i cijeli Crni Vrh. A ostale čete? Vođe su se raspršili – oni su se "poigrali" izviđača, zasitili se i otišli. Smisao zajedničkog života nije ih obuzeo – ništa ih nije zadržavalo u organizaciji.

Sjedeći jednom na obronku ispod kojeg se sterala livada sa šatorima 3. čete, Ratko je razmišljao o tome. Pomislio je, kako mnogi izviđači i ljudi izvan organizacije gledaju u izviđačkim jedinicama izletničke družine – ili vide nekakvo camping-društvo ili poluvojničku organizaciju. Kako su pogrešna ta gledanja! Živopisne uniforme, šatori, logori, signalizacija, logorske vatre – sve to obuzme ljude u toj mjeri da počinju smisao organizacije sagledati u ovim sporednim stvarima. "Ni starješinama nije uvijek sve jasno", zaključio je, "ali to ne smeta, ako je VČ dobar." Promatrao je livadu ispod sebe i izviđače, kako, poput mrava, nešto rade, vuku, dovlače, smiju se, svi zaposleni, puni rada, koji im donosi radost.

"Često se kod nas govori o radosnom djetinjstvu", razmišljao je Ratko, "i drug Tito govori da naša djeca trebaju imati radosno djetinjstvo. A u čemu je ta *radost*? Samo u igri? Ili u kazališnim predstavama? U kinu? U vrtuljku? Sve to, istina, pridonosi šarenilu i bogatstvu *radosti*, ali radost nije u tome. Radost je u *radu*, u djelovanju, u radnom uzbuđenju, u ponosu i veselju što čovjeka ispunjava nad uspješno izvršenim radom. Kako mirno, svježe i zadovoljno polazi dijete u igru – kad je završilo sve školske zadatke. Kakvo divno uzbuđenje doživio je bračni par Marie i Pierre

Curie, kad su nakon dugih godina rada pronašli radijum! Svjetlucao se kamičak u staklenom zvonu, a oni su plakali od radosti. Radost nad uspješno izvršenom aktivnošću, to je istinska radost, koja obuhvaća cijelog čovjeka. *aktivnost!* To je ono bitno! Biti aktivan, živ, radišan. Zašto on voli svoju četu? Što mu je ona u ove četiri godine *dala*? Ništa – ili sve. "Oduzela" mu je vrijeme, a dala predivno zadovoljstvo: vidio je rezultate svoga rada, djecu, koja *pod njegovom rukom* postaju ljudi – pametni, dobri, vrijedni, korisni članovi zajednice. To je njegovo djelo, iz toga izvire njegova beskrajna radost – i on će uvijek biti izviđački vođa. Neki su vođe (neko vrijeme) u četi obljubljeni – oni samo daju od sebe. Oni *sami* sastavljaju programe sastanaka, upliću se u rad vodova, izmišljaju igre, organiziraju zabave. Oduševljeni su, ali nerazumni. Samo *daju*. Ne aktiviraju izviđače. Ostavljaju djecu da budu *pasivna*. Oni iz izviđačke organizacije stvaraju zanimljivu i veselu predstavu – a kad im ponestane "materijala", kad se takvi vođe umore, sav rad zamre.

Zaista, razmišljao je Ratko, ne valja djeci davati predstave, ne često, nikako ne uvijek. Djeca vole kino, kazalište, cirkus – ona se i tome vesele – ali to je *pasivna* veselost. Ona *prava* treba biti veselost u aktivnosti, a to je radost. Djeca koja nisu aktivna, ne mogu biti radosna. VČ mora osigurati aktivnost svim izviđačima. Samo tako će ih odgajati u radosti... Radost je u aktivnosti. Možda je na to mislio drug Tito kad je rekao: "Pružimo djeci radosno djetinjstvo!".

RASPORED POSLA

Što tko treba raditi? Taj "raspored" prilično je određeno fiksiran u "metodskoj priči". Samo – točno na dlaku se i ne može (i ne smije) odrediti. Npr. uloga starješine zavisi i od starješine; odrediti se mogu samo osnovne konture njegovih dužnosti. Sigurno je da će čovjek, po stuci pedagog, drukčije odrediti svoje aktivnosti od, recimo, starješine koji je elektroinženjer ili agronom. Stroge kalupe, stoga, ne smijemo stvarati. Ali...

STARJEŠINA

- starješina prisustvuje povremeno, 5–6 puta godišnje, sjednicama uprave čete;
- on prisustvuje značajnijim proslavama i svečanostima;
- on nastoji da sa svojom četom pođe na ljetno logorovanje;

– Ipak, on je *uvijek upućen u život čete* – bar jednom mjesečno on razgovara s vođom čete, on zna sve važnije probleme čete i sudjeluje (preko VČ-a) u njihovim rješavanjima (po mogućnosti je osobno povezan s VČ-om, poziva ga na razgovor u svoj stan i odlazi na razgovor k njemu);

– on vodi računa o savjetu čete i uz pomoć VČ-a saziva sastanke savjeta i sastanke roditelja izviđača;

– on je upućen u stanje odreda i u položaj i ugled izviđačke organizacije u javnosti;

– on prati izviđačku štampu;

– on se *ne miješa direktno* u "sitne" probleme čete, čini to samo preko VČ-a;

– on, kao odrasla osoba i društveni radnik, *osobno* pomaže u krupnijim pitanjima (novac za šatore, četni stan i sl.);

– on razgovorima, literaturom i sl. nastoji usavršiti sebe kao izviđačkog starješinu, savladava važnije (pogotovo idejne) postavke izviđačke organizacije te njene pedagoške principe, jer samo na taj način može u potpunosti djelovati kao starješina i pomagati rad omladine,

– on je moralno, pred društvom i organizacijom, odgovoran za ispravno djelovanje čete. Bez njegovog znanja i suglasnosti ne smije uprava odreda učiniti krupnije zahvate u vezi te čete (mijenjati vođu, kažnjavati, raspuštati četvu i sl.). Ponavljamo, svaki će starješina, ravnajući se prema ovim napomenama, tek tražiti i naći svoje pravo mjesto u životu čete. To ovisi o starješini samom, o potrebama čete, o ličnosti VČ-a, o konkretnoj situaciji (stara ili nova četa, dobara četa, dobar odred, ili obratno, opći nivo izviđačke organizacije u mjestu, opća situacija u mjestu itd.).

VOĐA ČETE

– on je "vodnik voda vodnikâ", što u izviđačkoj terminologiji znači da vodi upravu čete. To je njegov osnovni način djelovanja na vodnike u redovnom radu čete;

– on promatra izviđače, svakog izviđača, u njihovom napredovanju ili nazadovanju, raspravlja s vodnicima što će se poduzeti, kako bi se nekom dječaku pomoglo;

– on sastavlja programe četnih sastanaka, izleta i sl., u zajednici s vodnicima;

– sa P-VČ-om on za svaki sastanak i izlet priprema "iznenađenje", koje je "tajna" za sve ostale;

– on vodi brigu o redovnom savladavanju izviđačkih znanja (zvijezde, vještartva) u vodovima i u okviru čete;

– on zajedno sa starješinom vodi posebnu brigu o ispravnom tumačenju, razumijevanju i pridržavanju zavjeta i zakona od strane svakog izviđača u četi;

- on osobno poznaje svakog roditelja svojih izviđača – posjećuje ih (zajedno s vodnikom onog voda kojem taj izviđač pripada), razgovara s njima o njihovom djetetu, uvažuje njihove (opravdane) primjedbe (o tome se konzultira sa starješinom);
- vodi evidenciju i bilješke o svakom vodu;
- vodi bilješke o svakom pojedinom članu čete, s osobnim napomenama o njegovom karakteru, napretku, o njegovim kvalitetima, naklonostima, slabostima, prilikama u roditeljskoj kući, primjedbama roditelja i sl.);
- on je *inicijator kontakta sa starješinom*. On mu se najavljuje u posjetu i upoznaje ga s problemima. Za slabi kontakt vođe sa starješinom odgovoran je VČ, a ne starješina – ukoliko njegovi naponi krivnjom starješine ne urođuju plodom, on je dužan o tome informirati načelnika odreda, koji će to raspraviti sa starješinom odreda;
- on je dužan upoznavati starješinu sa svim važnijim problemima i iznositi mu svoje mišljenje što da se napravi i o tome dobivati suglasnost starješine. Tek u iznimnim slučajevima, kad se nikako ne može snaći sam, on će *samo pitati* i tražiti neposrednu pomoć starješine;
- on starješinu u svakom slučaju (ma bio starješina i nemaran) poštuje i s poštovanjem i taktičnošću odnosi se prema njemu. VČ je svjestan, da starješina, iako nije izviđački stručnjak, zna više o općim životnim i društvenim pitanjima, bez kojih izviđačka četa, kao društveno-odgojna snaga, ne može opstojati;
- VČ vodi posebnu brigu o vodnicima – njihov napredak i njihov izviđački lik, njihova umješnost u vođenju vodom najvećim dijelom zavise od djelovanja VČ-a na njih;
- on je inicijator i "brižni otac" vodnog sistema. Svjestan je, da bez vodnog sistema nema dobrih vodova, a bez vodova da nema dobre čete;
- on uvijek ima pred očima pravilno da se njegov rad i njegovo djelovanje sastoji u osnovi u tome, da vodnike, i preko njih izviđače, navede ("organizira") da naprave ono potrebno;
- on nastoji da programe četnih sastanaka, izleta i ostalih akcija izrađuju vodnici – u suradnji s njim ili sami;
- kod svih programa on misli na to, što time želi postići. On mrzi šablonske programe, koji su bez života i veze sa situacijom u vodovima ili sa stanjem u četi;
- on se stara, da ne prođe ni jedan vodni ili četni sastanak, u kojem izviđači ne bi doživjeli nešto *zgodno*, naučili nešto *korisno*, čuli nešto *zanimljivo* ili *veselo*;

– VČ ne zaboravlja da se izviđački duh ne razvija samo radom, nego da tome pomažu uniforme, oznake, zastave, pjesme, šatori, logorske vatre, svečanosti, te stalno nastoji da to sve bude obilno zastupljeno u životu njegove čete;

– on se s velikom pažnjom odnosi prema "sitnicama" (zvijezde, signalizacija, putni znaci, oznake, marame, prsteni i sl.), imajući u vidu da su to za djecu uvijek nove stvari i da one predstavljaju snažna sredstva u provođenju izviđačkog programa;

– on osobno vodi evidenciju uspjeha svih izviđača u školi (to ne prepušta samim vodnicima). Preko starješine je u vezi s razrednicima svojih izviđača, interesira se o đacima – time pomaže u prvom redu izviđačima, utječe na njihov odnos prema učenju, stiče povjerenje roditelja i škole;

– član je uprave odreda, prisustvuje sjednicama, iznosi probleme svoje čete i ostalim vođama iznosi korisna iskustva iz svog rada;

– on je svjestan, da četa živi u širokoj zajednici odreda i ne smije od ostalih četa biti izolirana;

– on vodi brigu o urednosti čete u plaćanju članarine odredu i administrativnim obvezama prema odredu;

– VČ ima pred očima odgojni rad u četi i nastoji da nerealne ili prečeste odredske akcije ne remete taj rad. On se bori protiv "direktiva" i želi da se sva pitanja i akcije odreda rješavaju zajednički, vodeći računa o mogućnosti i situaciji u pojedinim četama. On je pristalica teze "malo, ali valjano" i dobro razmišlja prije preuzimanja zadataka u ime čete. Ono što preuzme, izvrši stopostotno;

– on stalno studira izviđačku i ostalu stručnu i pedagošku literaturu, sudjeluje u diskusijama i razgovorima, sluša predavanja i sl., koja pridonose njegovom usavršavanju kao vođe čete;

– on je pred upravom odreda i starješinom čete odgovoran za dobar rad čete;

– on ne precjenjuje svoje snage i snage čete. Optimist je i oduševljeni izviđački radnik, ali gleda realno – ne opterećuje sebe ni druge zadacima, koji bi zbog opterećenosti mogli uroditi slabim plodom;

– on *kontrolira* rad vodova i pojedinaca i povremeno prisustvuje vodnim sastancima i sastancima jata – tom prilikom uopće se ne upliće u rad vodnika ili PJ-a (predvodnika jata);

– čuva autoritet svojih vodnika iznad svega – u njihovom autoritetu vidi svoj autoritet;

– on nema "miljenika" ni među izviđačima, ni među vodnicima, odnosno, on svoje osjećaje te vrste nikad ne pokazuje;

– smiren je, promišljen, određen i demokratičan – zna što hoće, ali ne nameće svoju volju drugima. On sugestivno predlaže, ako je siguran da je najbolje ono "njegovo". Inače daje da se diskutira o svemu. Odluke vodnika za njega su također obavezne;

– on je *vrlo točan* (u dolaženju na sastanke i u izvršavanju obaveza) i u svemu služi kao primjer vodnicima i svim izviđačima – zna, da samo u tom slučaju ima moralnu snagu da to isto traži od ostalih;

– VČ kontrolira rad P-VČ-a (u pogledu administracije ekonomata i blagajne).

To je o vodi četa rečeno ono osnovno. Kao i kod starješine – ovisi o okolnostima, što se još može dodati. Ove principijelne postavke moraju se poštivati.

VODNIK

– vodi vod: sastanke, izlete, pripreme za logorovanje i vod na četnom logoru;

– on *izvodi osnovni izviđački program* s izviđačima;

– on *ne upravlja vodom*. On *vodi* dječake, ide naprijed, unosi u rad voda sve svoje *oduševljenje i vještinu*. On je prvi u nastupu, a pazi da izviđači ne zaostaju iza njega;

– sa svojim pomoćnikom sastavlja programe vodnih sastanaka. Programe pažljivo smišlja i ima ih napisane. Zajedno s pomoćnikom osigurava sredstva (rekvizite) za pravilno održavanje programa;

– promatra dječake i vodi bilješke o njima;

– član je uprave čete i surađuje s ostalim vodnicima u rješavanje problema i u sastavljanju programa četnih sastanaka i akcija;

– teža pitanja ne rješava sâm, nego u dogovoru s upravom čete ili s VČ-om.

POMOĆNIK VOĐE ČETE

– u svemu surađuje s VČ-om, pomaže mu;

– u odsustvu VČ-a u potpunosti ga zamjenjuje;

– dok je VČ svojim osnovnim zadatkom usmjeren radu vodova i njihovom objedinjavanju u četi, P-VČ ima specijalan zadatak: vođenje brige oko administracije, ekonomata, blagajne, za što je neposredno odgovoran;

– P-VČ može prisustvovati sastancima savjeta čete i roditeljskim sastancima.

POMOĆNIK VODNIKA

– pomaže vodniku u pripremanju programa i, naročito, u izvođenju programa;

– u odsustvu vodnika u potpunosti ga zamjenjuje;

– njegova specijalna briga: vodna knjiga, ekonomat i blagajna.

"FUNKCIONERI"

Funkcioniranje vodnog sistema, rekli smo, u prvom redu ovisi o VČ-u. Njegov kontakt s vodnicima najčešće dolazi do izražaja na sjednicama uprave čete. Kod nas se udomaćilo, da u upravu čete ulaze razni funkcioneri (čak postoji oznaka zelene trake za "člana uprave čete"). Tu se nađu: tajnik, blagajnik, ekonomat itd. Pitanje je da li su sve te funkcije neophodne. Možda bi ih P-VČ mogao vršiti sâm? U svakom slučaju, događa se da je članstvo u upravi čete (osim VČ, vodnika, P-VČ) nekakva "penzionerska hladovina", nekakvo "priznanje", "čast" i sl. VČ mora dobro promatrati da li te dužnosti ne odvođe funkcioneri na "sporedni kolosijek" izviđačkog rada, u neaktivnost.

U najmanju ruku, svoje male dužnosti moraju funkcioneri izvršavati *izvanredno točno i predano*, inače je sasvim neodgojno i štetno (za njih i za duh u četi) da oni tamo sjede. Bolje je takve izviđače zaposliti, dati im funkciju predvodnika jata ili pomoćnika itd. – ukratko: *aktivirati ih*.

Na vođi čete je da odluči, ali u svakom slučaju on ne smije trpjeti besposličarenje. Pitanje je, također, jesu li funkcioneri potrebni (i poželjni) u svim razgovorima vodnika. Ti su razgovori od prvorazredne važnosti za život čete i njenih vodova i moraju biti vođeni pažljivo i mirno, bez "zijevanja sa strane" i na njima moraju prvenstveno sudjelovati VČ i vodnici, katkad starješina, a može i P-VČ. U praksi su "funkcioneri" obično oni manje zainteresirani za detalje vodnog rada (ako su zainteresirani neka vode vodove!). U našoj "metodskoj priči" mi o njima nismo govorili, jer im nismo vidjeli naročito važno mjesto u životu čete.

UPRAVA ČETE

Sjednica uprave čete održava se tjedno. Osim nje, vodnik održava tjedne sastanke. Mjesečno jedanput imamo četni sastanak, a nedjeljom izlete.

Za vodnike, vođu čete (koji još ima upravu odreda) i izviđače to je veliko opterećenje, posve dovoljno za dobar i normalan izviđački život. VČ se treba boriti protiv čestih akcija i zaduženja, kojima se remeti program rada čete. Izvanredne akcije ne smiju omesti redovni život čete, one dolaze "plus". Odredska akcija ne može zamijeniti vodni sastanak – ona može izviđački program samo obogatiti, učiniti življim, raznolikijim. Redovni, ustaljeni i dobri pripremni sastanci vodova i čete, kao i sjednice uprave čete temelj su za pravilno odvijanje izviđačkog programa, koji je u prvom redu okarakteriziran odgojnim momentom.

Sjednica uprave čete trajat će 1 sat, možda 1 i pol sat. U osnovi ona sadrži:

1. Otvaranje, konstatacija prisutnih.
2. Čitanje zaključaka prošle sjednice i kontrola izvršenja.
3. Izvještaje vodnikâ s održanih sastanaka i iznošenje o problemima u pojedinim vodovima.
4. Diskusiju o tome – razgovor o pojedinim izviđačima.
5. Zaključci u vezi toga.
6. Vođin osvrt na vodove (programi, rad vodnika, članarina, uniforme, vodni kutić i sl.).
7. Zajednička izrada programa za sljedeći četni sastanak ili izlet.
8. Vođine informacije iz života odreda i savjeta čete.
9. Razgovor o općim pitanjima čete (šatori, logor, teren, prostorija, kuhinja i sl.).
10. Zaključak, razlaz.

Tog se programa ne treba "slijepo" pridržavati. Ali svaka sjednica uprave čete mora se održati *uredno*, u određenoj ozbiljnoj formi i ona mora sadržavati *ove elemente*, a može, naravno, i neke druge. Točke 3. i 4. mogu trajati najduže. One su najvažnije! VČ mora voditi sjednicu tako, da se sve ostale točke odvijaju disciplinirano i brzo.

PRIJE NEGO ODLOŽIMO OVU KNJIGU

Na stranicama koje ste pročitali nije rečeno sve o izviđačkoj metodi rada. Ipak, rečeno je mnogo. Kad bismo htjeli reći sve, ovo ne bi bila knjižica već golema i pregolema knjiga. A ni onda sve ne bi bilo rečeno. Jer, život u četi i vodu je – život – malo specifičan, zaodjeven u svoje, izviđačke i mladenačke oblike i boje, ali ipak normalan život malih građana, s mnogo nade, planiranja

...Knjiga života nije nikad napisana – život je suviše promjenjiv, živahan, raznolik, pun kretanja i mijena, sav satkan od neobičnih, često teško primjetnih odnosa, sav zavijen u mrežu relativnosti, ukratko – vrlo složen. Život čete sadrži opće životne elemente, a to znači da je i on prilično složen. Zato, ponavljamo, u ovoj knjižici nije rečeno sve. Date su napomene i osnovna uputstva. Iza njih krije se golemo bogatstvo šarolikog izviđačkog rada. Ove napomene i uputstva vrijedi čitati – i po više puta – razgovarati o njima, razmišljati. Da, razmišljati i maštati – bez toga nema dobrog izviđačkog vođe.

Ako je ova knjižica ukazala na smjer i osnovni sadržaj razmišljanja i maštanja – i ako se vi okrenete u tom smjeru – možemo joj kliknuti "triput hura", jer je izvršila svoj zadatak.

Iz biblioteke "Mi mladi", Zagreb, 1958.